

Lana Hudeček

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

lhudecek@ihjj.hr

Dinka Pasini

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

dpasini@ffzg.hr

Male riječi u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik *Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika*

Obrada malih riječi, shvaćenih u užemu ili širem smislu i bez obzira na vrstu rječnika, uvijek je leksikografski izazov. U radu se na primjeru zamjenica, prijedloga i veznika pokazuje kako se obradi malih riječi pristupa u Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku, osobito u njegovu modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik. Kako Mrežnik uz spomenuti uključuje još dva modula (osnovni modul namijenjen odraslim izvornim govornicima hrvatskoga jezika te modul za učenike nižih razreda osnovne škole), usporedbom rječničkih članaka iz različitih modula može se iščitati kako su sastavljači i urednici rječnika izlazili ususret potrebama različitih ciljnih skupina korisnika. Tako se obradi malih riječi u Mrežniku drukčije pristupa u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik nego u ostalim modulima te se u njoj naglašeno aktualizira pitanje uloge i mjesta gramatike u rječniku. Na konkretnim primjerima obrade u radu se analiziraju rječnički članci pojedinih vrsta malih riječi, uspoređuju s obradama u osnovnome modulu te se pokazuje kako se pri obradi malih riječi, koje su velik izazov pri poučavanju i usvajanju inoga jezika, provodi jedno od temeljnih načela rječničke obrade u Mrežniku, načelo sustavnosti, za koje smatramo da u modulu o kojemu je riječ, odnosno u procesu kojemu on nastoji doprinijeti, učenju hrvatskoga kao inoga jezika, ima iznimno važnu ulogu.

Ključne riječi: Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik, hrvatski kao ini jezik, male riječi, zamjenice, prijedlozi, veznici

1. Uvod

U okviru projekta *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik*¹ izrađuje se prvi slobodno dostupan, jednojezični, hipertekstni, jednostavno pretraživ mrežni rječnik (rječ-

¹ Do 31. srpnja 2021. projekt se provodio kao istraživački projekt Hrvatske zaklade za znanost. U okviru te projektne faze sastavljen je rječnik od 10 000 natukničkih jedinica (jednorječnih i višerječnih natuknica, podnatuknica i frazema) u osnovnome modulu, 3000 natukničkih jedinica u modulu za učenike nižih razreda osnovne škole te 1000 natukničkih jedinica za osobe koje

nik pisan za mrežu) hrvatskoga standardnoga jezika,² koji ima tri modula: osnovni modul namijenjen odraslim govornicima hrvatskoga jezika, modul za učenike nižih razreda osnovne škole te modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik. Natuknice, podnatuknice i frazemi te pojedina njihova značenja povezuju se međusobno unutar svakoga modula, a također i s natuknicama u bazama podataka koje nastaju u sklopu ovoga projekta i izrađuju se usporedno s rječnikom (baza jezičnih savjeta, baza veznika, baza frazemskih etimologija, baza etnika i ktetika) te bazama koje suradnici na projektu stvaraju u okviru institutskih zadataka i koje su vlasništvo Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Hudeček i Mihaljević 2019). Rječnik je utemeljen na korpusu *Hrvatska jezična riznica* (Brozović i Čavar 2008) Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje i na *Hrvatskome mrežnom korpusu hrWaC-u* (Ljubešić i Klubička 2016).³ Uz te se izvore pri uspostavi definicija, donošenju primjera i značenja uzimaju u obzir i svi drugi dostupni tiskani i mrežni izvori, a katkad su, kao u slučaju modula za učenike nižih razreda osnovne škole i modula za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik, upravo oni primarni korpus i izvor podataka. Rječnik je igrificiran, a mnoge su igre prilagođene potrebama osoba koje uče hrvatski kao ini jezik.⁴ U trenutku pisanja ovoga rada na adresi <https://rjecnik.hr/mreznik/> dostupna je demoinačica *Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika* (A – F).

Rječnik se piše u programu *TLexu* prilagođenu za potrebe projekta, a za crpenje podataka iz korpusa upotrebljava se mrežni alat *SketchEngine*, koji omogućuje prikaz konteksta leksema putem tzv. skica riječi (WordSketches),⁵ najčvršćih kolokacija raspoređenih u sintaktičke kategorije, te pronalazak dobrih primjera uporabe riječi ili kolokacija. Nakon završetka pojedinih faza leksikografske obrade podatci se izvoze iz *TLexa* za mrežnu aplikaciju te u repozitorij europske znanstvene infrastrukture CLARIN (repozitorij clarin.si i javni sustav za upravljanje podatcima github.com). Time će *Mrežnik* biti učinjen dostupnim i za uporabu putem mrežne aplikacije i za strojnu primjenu preuzimanjem podataka iz repozitorija CLARIN.

uče hrvatski kao ini jezik. 1. prosinca 2021. projekt je nastavljen kao interni projekt Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Više o projektu u Hudeček i Mihaljević (2020) te u *Hrvatski mrežni rječnik. Monografija. Radna inačica* na adresi <http://ihjj.hr/mreznik/page/monografija/34/>. Pregled svih radova proisteklih iz projekta nalazi se na mrežnim stranicama projekta <http://ihjj.hr/mreznik/> u rubrici *Radovi*.

² O suvremenoj jednojezičnoj hrvatskoj leksikografiji više u Despot, Hudeček, Stojanov i Ljubešić (2019).

³ Korpusno utemeljen rječnik (engl. *corpus based dictionary*) rječnik je u kojemu se obrađivač služi korpusom, ali može slobodno procijeniti što treba unijeti u rječnik te rječnik može po potrebi dopunjavati i riječima iz drugih izvora te kolokacijama i značenjima koji nisu potvrđeni u korpusu. (*Pojmovnik e-leksikografije* <http://ihjj.hr/mreznik/page/pojmovnik/6/>)

⁴ Više o igrifikaciji *Mrežnika* vidi u Mihaljević, J. (2020), Mihaljević, J. (2021) te Mihaljević, J. <http://ihjj.hr/mreznik/page/monografija/34/>, poglavlje *Igrifikacija*.

⁵ Skice riječi za hrvatski jezik sastavljene su u sklopu projekta *Mrežnik* i prilagođene njegovim potrebama (Hudeček i Mihaljević 2018).

2. Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik

Izrada *Mrežnikova* modula za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik⁶ potaknuta je činjenicom da za hrvatski jezik ne postoji takav javno dostupan mrežni rječnik⁷ te da postoji potreba za takvim rječnikom koji bi obuhvaćao multimedijske sadržaje, uključujući i jezične igre koje bi mogle doprinijeti bržem i lakšem usvajanju hrvatskoga kao inoga jezika.⁸ Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik opremljen je upravo takvim sadržajima (izgovor riječi, slike, poveznice na jezične igre), a povezanošću s osnovnim modulom (u kojemu se nalaze sve natuknice koje se nalaze u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik) te putem njega s velikim brojem vanjskih izvora (Hudeček i Mihaljević 2019) omogućuje se njegovim korisnicima da sukladno individualnim potrebama prošire znanje, katkad i u nekoliko stupnjeva (vidi točku 3.4). Pri izradi *Mrežnikova* modula za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik konzultirani su brojni strani e-rječnici namijenjeni toj skupini korisnika.⁹ Pri sastavljanju modula za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik nastojali smo ga u najvećoj mjeri prilagoditi pretpostavljenim potrebama njegovih korisnika, primjerice obuhvatiti i govorni jezik te ih pragmatičkim napomenama upozoriti na neke kulturne razlike i posebnosti. To se nastojanje osobito prepoznaje u uvođenju veće količine gramatičkih podataka u napomeni unutar rječničkoga članka, odnosno u tješnjemu povezivanju rječnika i gramatike. Osobito to do izražaja dolazi u obradi malih riječi.

Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik sadržava na kraju prve faze obrade (1. ožujka 2016. – 31. srpnja 2021.) 1000 natuknica ekscerpiranih iz udžbenika kojima se nastavnici na Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik služe u nastavi početne i srednje razine (A1 – B2). Nakon ispisa 800 natuknica dopunjene su neke zatvorene semantičke (npr. nazivi godišnjih doba, dana u tjednu) i gramatičke skupine (npr. veznici nezavisnosloženih rečenica, osobne i posvojne zamjenice). Izradu rječnika uvelike bi olakšalo postojanje elektroničkoga korpusa tekstova namijenjenih učenju hrvatskoga kao inoga jezika, ali takav korpus za hrvatski jezik ne postoji.

⁶ Obradivačica natuknica u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik je Dinka Pasini (izradila je abecedarij i napravila rječničku obradu), a rječničke članke uredile su i napomenama dopunile Lana Hudeček i Milica Mihaljević.

⁷ Na portalu koji se nalazi na stranici HR4EU <http://www.hr4eu.hr> nalaze se tri tečaja hrvatskoga za poslovne korisnike i za studente koja zahtijevaju višu razinu predznanja. Na tom se portalu nalazi i hrvatsko-engleski rječnik koji obuhvaća osnovni leksik. Tečajevi za učenje hrvatskoga jezika nalaze se na još nekoliko adresa, ali na njihovim se stranicama ne nude rječnici za osobe koje uče hrvatski (Mihaljević 2018: 80, Pandžić 2016).

⁸ O igrifikaciji *Mrežnika* i njegova modula za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik vidi Mihaljević, A. i Mihaljević, J. (2019) te Mihaljević i Matijević (2020).

⁹ Primjerice *Islex*, *Lexin*, vidi više na stranicama projekta <http://ihjj.hr/mreznik> u rubrici *Pojmovnik e-leksikografije*.

Obrade u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik nekoliko su puta provjeravane s polaznicima Croaticuma¹⁰ te su u radu na tome modulu u najvećoj mjeri usvojene njihove napomene. Na radionicama su sudjelovali polaznici kolegija *Jezične vježbe IV* (usporedivo sa stupnjem B2 prema ZEROJ-u). Između ostaloga istaknuto je da su specifičan problem u ovladavanju hrvatskim jezikom male riječi.¹¹ O poučavanju malih riječi objavljeni su brojni radovi, uglavnom o prijedlozima (Udier i Gulešić Machata 2012, Matovac 2014, Ban Matovac i Matovac 2020).¹²

O nekim su aspektima obrade u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik suradnici na *Mrežniku* izlagali na konferencijama te su neke bitne teze s tih izlaganja uključene i u ovo poglavlje.¹³ Važnost uvođenja rječnika kao bitnoga alata i sredstva za poučavanje i učenje inoga jezika ističu mnogi autori te osobito ističu nužnost poučavanja studenata o učinkovitome služenju rječnikom.¹⁴

2.1. Struktura rječničkoga članka u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik

Struktura rječničkoga članka u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik, izvedena iz strukture osnovnoga modula i bitno pojednostavljena u skladu s pretpostavljenim korisničkim potrebama, prikazana je na 1. slici.

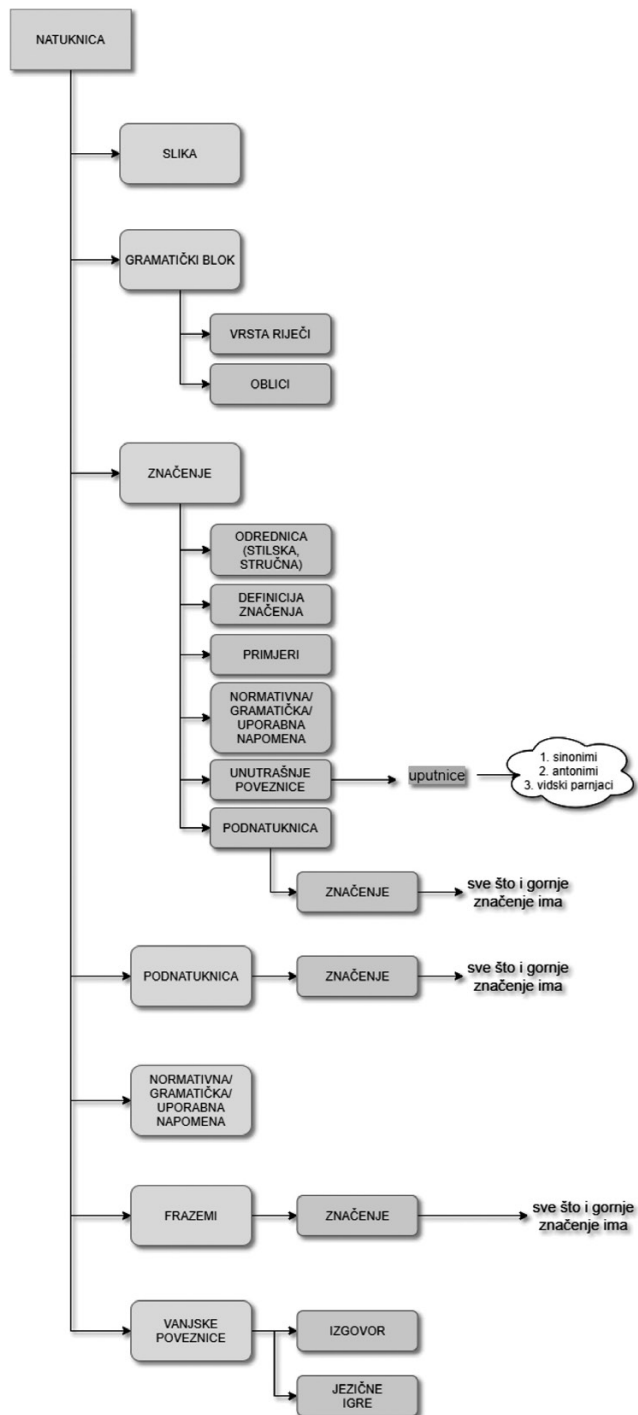
¹⁰ Tijekom prve faze projekta održane su četiri radionice za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik: 24. siječnja 2018., 25. svibnja 2018., 24. listopada 2018. te 22. siječnja 2020. (voditeljice radionica: Lana Hudeček, Milica Mihaljević i Dinka Pasini). Više na stranicama projekta <http://ihjj.hr/mreznik> u rubrici *Usavršavanje i diseminacija*.

¹¹ O ostalim problemima koje su istaknuli polaznici radionica vidi opširnije u Hudeček, Mihaljević i Pasini (2018) te Hudeček, Mihaljević i Pasini na <http://ihjj.hr/mreznik/page/monografija/34/>, poglavlje *Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik*.

¹² Prijedlozi su iz perspektive poučavanja hrvatskoga kao inoga jezika zanimljivi i zbog složenoga usvajanja prefigiranih glagola, o čemu su napisani brojni radovi (Matovac i Udier 2017, 2018, 2019, Udier i Matovac 2017).

¹³ Podatci o izlaganjima na konferencijama s temama koje se odnose na modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik nalaze se na stranicama projekta <http://ihjj.hr/mreznik> u rubrici *Usavršavanje i diseminacija*.

¹⁴ Npr. „The autonomy gained through the efficient use of dictionaries prepare learners to deal with the language beyond the classroom context.” (Müller 2002: 717). „According to Béjoint (1984: 211) dictionary skills can only be consolidated through frequent searches for different kinds of information, which will help learners to: (i) understand the conventions in dictionaries; (ii) become interested in language and lexicography; (iii) own dictionaries and get used to resorting to them; (iv) expand their linguistic proficiency and cultural knowledge.” (Müller 2002: 720). „The main objective of language teaching is to improve language proficiency with regard to reading, writing, speaking and listening. The dictionary is one of the aids that can be used to attain this goal.” (Carstens 1995: 105).

1. slika: Struktura rječničkoga članka u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik

3. Male riječi u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik

Male riječi predmet su trajnoga zanimanja jezikoslovaca. Ne postoji suglasnost o tome koje riječi pripadaju tzv. malim riječima, ali u ovome radu malim riječima smatramo čestice, veznike¹⁵ i prijedloge (nepromjenjive suznačne riječi), usklrike, zamjenice (promjenjive deiktiske riječi) te odnosne (uključujući i zamjeničke) priloge (nepromjenjive deiktiske riječi), odnosno funkcionalne, suznačne i deiktiske riječi različitih vrsta.¹⁶ Leksikografska obrada malih riječi, shvaćenih u užemu ili širem smislu, i bez obzira na vrstu rječnika o kojoj je riječ, uvijek je leksikografski izazov. U ovome ćemo radu pokazati kako se obradi malih riječi, osobito na primjeru zamjenica, prijedloga i veznika, pristupa u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*, osobito u njegovu modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik, u kojemu se pitanje uloge i mjesta gramatike postavlja kao jedno od temeljnih pitanja. Na konkretnim primjerima pokazat će se kako se pri obradi malih riječi, koje su velik izazov pri usvajanju i poučavanju inoga jezika, provodi jedno od temeljnih načela rječničke obrade u *Mrežniku*, načelo sustavnosti,¹⁷ za koje smatramo da u modulu o kojemu je riječ, odnosno u procesu kojemu on nastoji doprinijeti, učenju inoga jezika, ima iznimno važnu ulogu. U daljnjemu tekstu pokazat ćemo na primjeru osobnih i posvojenih zamjenica, prijedloga i veznika kako je provedeno načelo sustavnosti te koji su gramatički podatci uključeni u taj modul u obradi pojedine skupine malih riječi. Sustavnost se očituje ponajprije u tome da se 1. za sve zatvorene skupine uspostavlja tipska definicija, 2. da se za sve zatvorene skupine uspostavlja tipska napomena; razlika u odnosu na dva druga modula u tome je što je ta napomena (i) gramatička, odnosno u njoj se navode gramatički podatci koji se u *Mrežniku* ne donose za ostale dvije skupine korisnika. U drugim dvama modulima, namijenjenima izvornim govornicima različite dobi, donose se dvije vrste napomena: pragmatička i normativna. U modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik samo je jedna vrsta napomene u kojoj se donose svi normativni i pragmatički podatci o riječi ili njezinu pojedinu značenju, kulturološki podatci, ali također i gramatički podatci za koje se smatra da

¹⁵ Veznike kao vrstu riječi, ali i veznike kao sintaktičku kategoriju (ostale vrste riječi koje navodimo kao male riječi obuhvaćaju sve riječi koje se mogu pojaviti u veznichkoj funkciji).

¹⁶ Usporedi Pranjković (2002, 2013) te Bago i Karlič (2020). U svojoj knjizi *Gramatička značenja* u cjelini *Gramatika malih riječi* Pranjković piše o navedenim skupinama riječi upućujući na krhkost svih postojećih podjela riječi u vrste te pokazujući da skupini malih riječi pripadaju nepromjenjive odnosno suznačne (sinsemantične) riječi (Pranjković 2013: 6), a posebno se u knjizi osvrće na čestice, suznačne glagole, neke odnosne priloge i veznike.

¹⁷ Sustavnost kao temeljno načelo leksikografske obrade u *Mrežniku* očituje se unutar svakoga modula, ali i u odnosu među modulima: osnovni modul obuhvaća sve natuknice koje se nalaze u modulu za djecu i/ili u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik; osnovni modul obuhvaća sva značenja natuknica koja se nalaze u modulu za djecu i/ili u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik; osnovni modul obuhvaća sve frazeme, sveze i poveznice koji se nalaze u modulu za djecu i/ili za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik.

će korisniku toga modula olakšati učenje i uporabu hrvatskoga jezika. Gramatički se podatci u osnovnome modulu ne donose u napomeni, nego u gramatičkome bloku i gramatičkim ogradama uz pojedina značenja natuknice, odnosno, ne donose se eksplicitno kao u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik. Također, načelo koje osobito jasno dolazi do izražaja u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik jest načelo uporabe korisniku primjerenoga metajezika. Za razliku od ostalih dvaju modula, u kojima se u njihovu metajeziku daje prednost hrvatskoj riječi pred internacionalizmom, u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik u definicijama i napomenama često se upotrebljavaju internacionalizmi kako bi se doprinijelo razumljivosti tih dijelova rječničkoga članka, osobito kad je riječ o jezikoslovnim nazivima. U tom se modulu ne navezuju pridjevne riječi u definicijama, primjerima i napomenama. U definicijama se katkad svjesno krši koje leksikografsko načelo u ime razumljivosti korisniku, pa se npr. umjesto definicije pridjeva *XXX je koji...* (kako glasi u osnovnome modulu) namjerno uspostavlja definicija *XXX je onaj koji...* Uz neke se male riječi u definiciji navodi i kojoj vrsti pripadaju, npr. *Dok je veznik koji označava istodobnost, simultanost.* (za razliku od osnovnoga modula: *Dok uvodi vremensku rečenicu...*). Uz male riječi u modulu za osobe koje uče hrvatski osobito se pažljivo uspostavljaju primjeri kako bi u najvećoj mjeri oprimirali njihovu gramatičku funkciju i gramatičku i/ili uporabnu posebnost te kako bi se dali primjeri normativno prihvatljive uporabe u standardnome jeziku tamo gdje postoji pogrešna uporaba. Rječnički članci malih riječi u modulu o kojemu je riječ u pravilu su kratki i sastoje se od: natuknice, oznake vrste riječi, oblika (ako je riječ sklonjiva), primjera uporabe (tri primjera) i napomene, rijetko od uputnice/uputnica na sinonim/sinonime ili antonim/antonime, vidi primjere obrade malih riječi u poglavljljima koja slijede.

3.1. Osobne zamjenice

U rječničkome članku osobne zamjenice iza natuknice u kojoj je označeno mjesto naglasaka donosi se oznaka *os. zam.*, u gramatičkome se bloku ispisuju svi njihovi oblici, slijedi definicija, primjeri i napomena, v. obradu zamjenice *mi* u 1. tablici. Usporedba obrade zamjenice *mi* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik i osnovnome modulu pokazuje da se zamjenica *mi* u prvome definira veoma jednostavno, svojim osnovnim značenjem, dok se u osnovnome modulu donose četiri njezina značenja, od kojih tri uključuju i pragmatičke napomene (o izrazima *kod nas* i *među nama*, o autorskome *mi*, o uporabi dativa zamjenice *mi* u izricanju posvojnoga odnosa). Gramatički se podatci donose u gramatičkome bloku i u gramatičkoj ogradi uz četvrto značenje. U modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik u napomeni se nalazi gramatički podatak o dugim/kratkim oblicima te podatak o tome da se dativom može izraziti prisnost sa sugovornikom/sugovornicima, a izostavljaju se podatci koji se ocjenjuju specifičnima ili potrebnima na visokim razinama učenja jezika.

1. tablica: Obrada zamjenice *mi* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik i u osnovnome modulu

modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik mi os. zam. (G nas, D nam, nama, A nas, L o nama, I s nama) Mi označava osobe koje govore ili pišu. – <i>Mi smo brat i sestra.</i> – <i>Računajte na nas!</i> – <i>Možete surađivati s nama na projektu.</i> • Zamjenica <i>mi</i> u svim padežima osim dativa ima samo jedan oblik. U dativu ima i dugi i kratki oblik, npr. <i>To nam nije trebalo.</i>, <i>Baci loptu nama!</i> Dativ <i>nam</i> može označavati prisnost, intimnost s osobom s kojom razgovaramo, npr. u pitanju: <i>Kako si nam?</i>
osnovni modul mî mi os. zam. (GA nâs/nas, D nâma/nam, LI nâma) ¹ Mi je govoritelj i osoba kojoj se govoritelj obraća, ja i ti. – <i>Hoćemo li mi uzeti dvokrevetnu sobu ili da svatko uzme svoju?</i> Koordinacija: <i>mi</i> i <i>oni</i>; <i>ili mi</i> ili <i>on</i>, <i>ili mi</i> ili <i>oni</i> ² Mi je govoritelj i druge osobe, ali ne i sugovornik, ja i članovi skupine kojoj pripadam. – <i>Mi govorimo jedno, a ti čuješ drugo.</i> – <i>Što mi, kao udruga, možemo učiniti za šumu?</i> – <i>Koliko će tehnologija tijekom ovoga desetljeća promijeniti naš rad i život?</i> – <i>Svoje staro zlato možete kod nas pretvoriti u gotovinu ili, ako želite novi nakit, tu vrijednost uvećavamo za 15 %.</i> – <i>Brojne epidemiološke studije kod nas i u svijetu potvrđuju porast devijacija u ponašanju mladih.</i> Koordinacija: <i>mi</i> i <i>vi</i> • Izraz <i>kod nas</i> znači ‘u našoj tvrtki, u našoj kući, u našoj školi, u našoj državi itd.’ Izraz <i>među nama</i> znači ‘u našoj sredini’, katkad znači i ‘među živima’, npr. <i>Sve nas je zatekla tužna vijest da Elvise više nema među nama.</i>, U nekim kontekstima dativ zamjenice <i>mi</i> odnosi se na sve ljude, npr. <i>Isus Krist, rođen u Betlehemu, došao nam je pružiti ruku, spremno nam pomoći da iznova krenemo putem pravednosti, istinskoga dobra i potpunoga poštivanja Božjih zapovijedi.</i> ³ Mi je govoritelj koji o sebi govori ili piše skromno, ne želeći se istaknuti u prvi plan. – <i>U ovome nas je radu osobito zanimalo...</i> – <i>Ostaje nam obraditi još množinske oblike.</i> • Takvo <i>mi</i> zove se <i>autorsko mi</i> i značajka je znanstvenoga stila. Nekad se smatralo da autor o sebi mora pisati u množini, npr. <i>dokazali smo, ispitali smo, pregledali smo.</i> Danas se preporučuje pasivni ili bezlični oblik <i>dokazano je, ispitano je, pregledano je.</i> ⁴ (u dativu) Nam označuje da što pripada govoritelju i još komu (sugovorniku ili kojoj drugoj osobi). – <i>Majka nam je umrla prije nego što je otac sastavio oporuku.</i> – <i>I majka nam se razboljela, dobila je dijabetes.</i> • Dativ osobne zamjenice kojim se izriče pripadanje najčešće se upotrebljava kad je riječ o rodbinskim ili drugim bliskim odnosima. SINONIM: naš :1

U obradi osobnih zamjenica tipska se definicija i napomena prilagođuje značenjskim, gramatičkim i uporabnim specifičnostima svake zamjenice (v. 2., 3. i 4. tablicu; masno su istaknuti dijelovi koji se posebno uspostavljaju za pojedinu zamjenicu u tipskim definicijama za 1. i 2. lice jednine, za 1. i 2. lice množine te za 3. lice jednine; naravno, isti se model sustavnih definicija s odstupanjima gdje je to potrebno provodi i za ostale osobne zamjenice, koje ovdje na navodimo). U napomeni se donosi podatak o uporabi njihova dugoga i kratkoga oblika, o uporabnim specifičnostima, odnosno o tome da se dativom zamjenice *ja* i *mi* može izricati prisnost sa sugovornikom/sugovornicima, da se zamjenica *vi* upotrebljava u komunikaciji s jednom osobom te tada piše velikim početnim slovom, upozorava se na to da je tada glagolski predikat u 2. licu množine, a pridjev u predikatu u množini muškoga roda bez obzira na to je li riječ o obraćanju muškoj ili ženskoj osobi. Posebna se tipska napomena uspostavlja za zamjenice za 3. lice. Ta se tipska napomena kod zamjenice *ona* dopunjuje napomenom o dvama oblicima u akuzativu.

2. tablica: Tipske definicije i napomene uz zamjenice *ja* i *ti*

definicija	napomena
Ja označava osobu koja govori ili piše.	Dugi oblici zamjenica G <i>mene</i> i D <i>meni</i> upotrebljavaju se na početku rečenice, npr. <i>Mene zanima umjetnost.</i> ili iza prijedloga, npr. <i>Gledali su prema meni.</i> U lokativu i instrumentalu postoje samo dugi oblici (<i>o meni, sa mnom</i>). Dativ <i>mi</i> može označavati prisnost, intimnost s osobom s kojom razgovaramo, npr. u pitanju: <i>Kako si mi?</i>
Ti označava osobu kojoj se govori ili piše	Dugi oblici zamjenica G <i>tebe</i> i D <i>tebi</i> upotrebljavaju se na početku rečenice, npr. <i>Tebe zanima umjetnost.</i> ili iza prijedloga, npr. <i>Gledali su prema tebi.</i> U lokativu i instrumentalu postoje samo dugi oblici (<i>o tebi, s tobom</i>). Osobu kojoj se govori ili piše, a s kojom nismo bliski, oslovljavamo s <i>Vi</i> .

3. tablica: Tipske definicije i napomene uz zamjenice *mi* i *vi*

definicija	napomena
Mi označava osobe koje govore ili pišu.	Zamjenica <i>mi</i> u svim padežima osim dativa ima samo jedan oblik. U dativu ima i dugi i kratki oblik, npr. <i>To nam nije trebalo, Baci loptu nama!</i> Dativ <i>nam</i> može označavati prisnost, intimnost s osobom s kojom razgovaramo, npr. u pitanju: <i>Kako si nam?</i>

Vi označava osobe kojima se govori ili piše.	Zamjenica <i>vi</i> u svim padežima osim dativa ima samo jedan oblik. U dativu ima i dugi i kratki oblik, npr. <i>To vam nije trebalo.</i> , <i>Bacit ću loptu vama!</i> Osobna zamjenica vi piše se velikim početnim slovom kad se obraćamo jednoj osobi s poštovanjem. Uz nju tada stoji glagol u drugom licu množine, a pridjev u predikatu je muškog roda, npr. <i>Jeste li došli?</i> To se odnosi i na mušku i na žensku osobu. Pogrešno je u obraćanju ženskoj ili muškoj osobi s poštovanjem upotrebljavati pridjev ženskog ili muškog roda jednine u predikatu, npr. <i>*Jeste li došla?</i> , <i>*Jeste li došao?</i>
--	--

4. tablica: Tipске definicije i napomene uz zamjenice za 3. lice na primjeru zamjenica *on* i *ona*

definicija	napomena
On označava mušku osobu, biće ili stvar označene imenicom muškog roda o kojoj se govori ili piše.	Dugi oblici zamjenice <i>on</i> upotrebljavaju se u genitivu, dativu i akuzativu na početku rečenice ili iza prijedloga, npr. <i>Njega nema već nekoliko dana na poslu.</i> , <i>Bez njega nećemo moći završiti projekt.</i> U ostalim se situacijama upotrebljavaju kratki oblici, npr. <i>Bojim ga se.</i> , <i>Daj mu knjigu!</i> , <i>Vidim ga!</i> U lokativu i instrumentalu upotrebljavaju se samo dugi oblici zamjenica jer se nalaze iza prijedloga, npr. <i>Ništa ne znamo o njemu.</i> , <i>Ona je odlučila prekinuti s njim.</i>
Ona označava žensku osobu, biće ili stvar označene imenicom ženskog roda o kojoj se govori ili piše.	Dugi oblici zamjenice <i>ona</i> upotrebljavaju se u genitivu, dativu i akuzativu na početku rečenice ili iza prijedloga, npr. <i>Nje nema već nekoliko dana na poslu.</i> , <i>Bez nje nećemo moći završiti projekt.</i> U ostalim se situacijama upotrebljavaju kratki oblici, npr. <i>Bojim je se.</i> , <i>Daj joj knjigu!</i> , <i>Vidim je!</i> U lokativu i instrumentalu upotrebljavaju se samo dugi oblici zamjenica jer se nalaze iza prijedloga, npr. <i>Ništa ne znamo o njoj.</i> , <i>On je odlučio prekinuti s njom.</i> Zamjenica <i>ona</i> ima dva akuzativa, <i>je</i> i <i>ju</i> .

3.2. Posvojne zamjenice

Struktura rječničkoga članka posvojnih zamjenica odgovara strukturi rječničkoga članka osobnih zamjenica, ali u donošenju oblika u gramatičkome bloku slijedi načelo primijenjeno kod pridjeva, odnosno u njemu se donose samo nominativi jednine i množine svih triju rodova. Od početne ideje da se za pridjevnе riječi raspisuju svi oblici odustalo se zbog toga što ih je mnogo te je gramatički blok bio nepregledan, a time i nekoristan. U daljnjoj se fazi rada na *Mrežniku* predviđa da se svim pridjevnim riječima te glagolima u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik dodaju oblici u preglednim tablicama kojima se može pristupiti putem poveznice. U 5. tablici pri-

mjer je rječničkoga članka zamjenice *naš* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik te rječnički članak te zamjenice u osnovnome modulu. Očita je razlika u broju značenja te u opširnosti napomene o odnosu zamjenica *naš* i *svoj*; u osnovnome modulu daju se i specifične uporabne napomene o tome da postoje (afektivni) konteksti u kojima se upotrebljava zamjenica *naš* iako bi u skladu s pravilima trebalo upotrijebiti zamjenicu *svoj* te da se od pravila o uporabi zamjenice *svoj* odstupa i kad rečenični subjekt, iako u jednini, uključuje kakvu skupinu. Za razliku od drugih dvaju modula u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik kod svih se pridjevnih riječi upozorava na kategoriju živosti.

5. tablica: Obrada zamjenice *naš* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik i u osnovnome modulu

modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik
naš posv. zam. (ž. naša, s. naše; mn. m. naši, ž. naše, s. naša) Naš je onaj koji pripada onom koji govori i nekom drugom. – <i>Naša obitelj je velika.</i> – <i>Dobro došli u našu kuću!</i> – <i>U naše doba nije bilo mobitela i interneta.</i> ◦ Treba razlikovati zamjenice <i>naš</i> i <i>svoj</i>, npr. <i>To su naši satovi., Mi imamo svoje satove.</i> Zamjenica <i>svoj</i> odnosi se na ono što pripada subjektu i nema nominativ. U akuzativu jednine muškog roda zamjenice <i>naš</i> razlikuje se živo i neživo, npr. <i>Upoznao si našeg sina., ALI: Vidio si naš stan.</i>
osnovni modul
nāš posv. zam. (G nāšēg(a), DL nāšēm(u), A nāš/nāšēg(a), I nāšīm; ž. nāša, s. nāše) ¹ Naš je koji pripada govoritelju i još komu (sugovorniku ili kojoj drugoj osobi). – <i>Gotovo da nema škole u našoj i susjednim županijama u kojima nisu zaposleni naši bivši studenti.</i> – <i>Glatki mišići (na primjer oni koji sudjeluju u probavi hrane) rade neovisno o našoj volji.</i> – <i>Muška ekipa, u tome ćemo se svi složiti, sezonu je završila ispod naših očekivanja.</i> Što je našeč domovina, kraj, obala, očekivanja, stranice, planet, ponuda, srca, sredina, škola, tim, zemlja, zdravlje, župa, županija Koordinacija: naš i susjedni (država, zemlja), naš i svjetski (povijesti), naš i vaš SINONIM: mi :4 ² (u imeničkoj funkciji) Naši su za govoritelja oni s kojima je blizak, s kojima zajedno pripada kakvoj skupini. – <i>Ovim odnosom prema nama svima dokazali su da postoje naši i vaši, tj. oni i mi.</i> – <i>Francuzi kao domaćini bili su za nijansu bolji (0 : 1), a u posljednjem susretu naši su pobijedili Norvežane 2 : 1.</i> – <i>Naši poraženi od Turske, a Crnogorci su izgubili od Litve.</i> Što naši mogu biti poraženi, izgubiti, pobijediti, slaviti, trijumfirati Koordinacija: naši i vaši, ni naši ni vaši U imenima: Naši i vaši (TV serija) ANTONIM: vaš :3 • U hrvatskome standardnom jeziku pripadanje subjektu bilo kojega lica i broja označuje se povratno-posvojnom zamjenicom <i>svoj</i>. Pravilne su rečenice <i>Imam svoju obitelj., Imaš svoju obitelj. i Imamo svoju obitelj., a nepravilne su rečenice Imam moju obitelj., Imaš tvoju</i>

obitelj. i *Imamo našu obitelj.* Do zabune često dolazi i u prijevodu s engleskoga jer u tome jeziku ne postoji povratno-posvojna zamjenica. Kad je riječ o pripadanju posjedovatelju označenu 3. licem jednine ili množine, značenje rečenice u kojoj je upotrijebljena posvojna zamjenica *njegov*, *njezin*, *njihov* razlikuje se od značenja rečenice u kojoj je upotrijebljena povratno-posvojna zamjenica *svoj*. Tako rečenica *Ana ima njezinu bilježnicu.* znači da Ana ima bilježnicu koja ne pripada njoj, nego pripada kojoj drugoj ženskoj osobi, a rečenica *Ana ima svoju bilježnicu.* znači da bilježnica pripada Ani. Kad je riječ o izricanju pripadanja 1. ili 2. licu, uporaba zamjenica *moj*, *tvoj*, *naš* ili *vaš* dopuštena je i u standardnome jeziku u osobito afektivnim kontekstima, npr. u posvetama (*Mojoj dragoj majci.*, *Našoj baki.*), naslovima (*Ne damo naše more!*) i ostalim kontekstima u kojima postoji potreba za izražavanjem visokoga stupnja afektivnosti (*Ako ne biste nosili vašega psa, nemojte nositi krzno!*). Posvojne se zamjenice upotrebljavaju i kad se zamjenica *svoj* ne odnosi samo na ono što označuje rečenični subjekt, nego uključuje veću skupinu, npr. u izjavi vodstva koje tvrtke: *Učinit ćemo sve (vodstvo će učiniti sve) da zaštitimo naše interese* (interese svih zaposlenika).

Kolokacijska baza hrvatskoga jezika: http://ihjj.hr/kolokacije/search/?q=na%C5%A1&search_type=basic

Uz posvojne se zamjenice također uspostavlja tipska definicija i tipske napomene, različite za posvojne zamjenice za 1. i 2. lice i posvojne zamjenice za 3. lice. U 6. i 7. tablici donose se tipske definicije i napomene za zamjenice *moj*, *tvoj* te *njegov*, *njezin*.

6. tablica: Tipske definicije i napomene uz zamjenice *moj* i *tvoj*

definicija	napomena
Moj je onaj koji pripada onomu koji govori.	Treba razlikovati zamjenice <i>moj</i> i <i>svoj</i> , npr. <i>To je moj sat.</i> , <i>Ti imaš svoj sat.</i> Zamjenica <i>svoj</i> odnosi se na ono što pripada subjektu i nema nominativ. U akuzativu jednine muškog roda zamjenice <i>moj</i> razlikuje se živo i neživo, npr. <i>Upoznao si mogej muža.</i> ALI: <i>Vidio si moj stan.</i>
Tvoj je onaj koji pripada sugovorniku.	Treba razlikovati zamjenice <i>tvoj</i> i <i>svoj</i> , npr. <i>To je tvoj sat.</i> , <i>Ti imaš svoj sat.</i> Zamjenica <i>svoj</i> odnosi se na ono što pripada subjektu i nema nominativ. U akuzativu jednine muškog roda zamjenice <i>tvoj</i> razlikuje se živo i neživo, npr. <i>Upoznao sam tvojeg muža.</i> ALI: <i>Vidio sam tvoj stan.</i>

7. tablica: Tipske definicije i napomene uz zamjenice za 3. lice na primjeru zamjenica *njegov* i *njezin*

definicija	napomena
Njegov je onaj koji pripada muškoj osobi, životinji ili stvari označenoj imenicom muškog roda.	Posvojna zamjenica <i>njegov</i> deklinira se u razgovoru kao pridjev, npr. <i>To je hrana njegovog psa.</i> , a u standardnom jeziku kao imenica, npr. <i>To je hrana njegova psa.</i> Treba razlikovati zamjenice <i>njegov</i> i <i>svoj</i> , npr. <i>To je njegov sat.</i> , <i>On ima svoj sat.</i> Zamjenica <i>svoj</i> odnosi se na ono što pripada subjektu i nema nominativ. U akuzativu jednine muškog roda zamjenice <i>njegov</i> razlikuje se živo i neživo, npr. <i>Vidim njegovog/njegova psa.</i> , ALI: <i>Vidim njegov automobil.</i>

Njezin je onaj koji pripada ženskoj osobi, životinji ili stvari označenoj imenicom ženskog roda.	Posvojna zamjenica <i>njezin</i> deklinira se u razgovoru kao pridjev, npr. <i>To je hrana njezinog psa.</i> , a u standardnom jeziku kao imenica, npr. <i>To je hrana njezina psa.</i> Treba razlikovati zamjenice <i>njezin</i> i <i>svoj</i> , npr. <i>To je njezin sat.</i> , <i>Ona ima svoj sat.</i> Zamjenica <i>svoj</i> odnosi se na ono što pripada subjektu i nema nominativ. U akuzativu jednine muškog roda zamjenice <i>njezin</i> razlikuje se živo i neživo, npr. <i>Vidim njezinog/njezina psa.</i> , ALI: <i>Vidim njezin automobil.</i>
--	--

3.3. Prijedlozi

Za prijedloge se u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik u napomeni donosi podatak o tome u kojemu padežu uvode dopunu. Zbog jednostavnosti formula glasi *uvodi imenicu u (naziv padeža)* iako, naravno, prijedlozi uvode i ostale imenske riječi. Uz neke prijedloge nalazi se i normativna napomena, također tipska, u kojoj se upozorava na različitu uporabu kojega prijedloga u standardnome jeziku i u razgovoru. Gdje je to potrebno, npr. uz prijedlog *s*, donosi se i tipska napomena o navezivanju. U 8. tablici donosi se primjer obrade prijedloga *bez* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik i osnovnome modulu. Uz to što prijedlog *bez* u osnovnome modulu ima više značenja, on ima i dvije normativne napomene, koje su ocijenjene presloženima za modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik, pa podatci iz njih u njemu nisu spomenuti.

8. tablica: Obrada prijedloga *bez* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik i u osnovnome modulu

modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik
bez prij. Bez označuje potpuni manjak čega. – <i>Danas je teško zamisliti život bez interneta.</i> – <i>Piješ li kavu sa šećerom ili bez šećera?</i> – <i>Slabo vidim bez naočala.</i> ANTONIM: s ◦ Prijedlog <i>bez</i> uvodi imenicu u genitivu, npr. <i>biti bez problema, ostati bez prijatelja, kolač bez šećera.</i>
osnovni modul
bez prij. ¹ (G) Bez označuje da se što obavlja u odsutnosti drugih ili da što postoji, odvija se uz nepostojanje čega. – <i>Iz današnje perspektive nezamislivo je življenje bez električne energije.</i> – <i>Dijete koje je trajno ili privremeno bez obitelji ima pravo na zamjensku pomoć.</i> ANTONIM: s(a) :4 ² (G) Bez označuje da tko ili što nema kakvu osobinu, obilježje ili svojstvo. – <i>Život bez zahvalnosti gorak je život, bez prave radosti i s puno ogorčenja.</i> – <i>Vrata su bez brave i ručki.</i>

³ (G) Bez označuje da je što uvjetovano čime.

– Bez mašte popraćene ljubavlju nema ostvarenja snova.

– Ljubav je kao zrak i hrana bez kojih ne možemo živjeti.

• Prijedlozi određuju padežni oblik riječi koja se uz njih nalazi. Ako se u istoj rečenici upotrebljavaju dva veznikom povezana prijedloga koja imaju dopunu u različitim padežima, nije dobro izostaviti koju od tih dopuna. Umjesto *kredit s ili bez jamaca, lišće na i oko drveta* treba *kredit s jamcima ili bez jamaca/njih, lišće na drvetu i oko drveta/njega*.

• Prijedlog *bez* ne umeće se u neodređenu zamjenicu kao ostali prijedlozi, te je npr. dobro reći i napisati *bez ičega*, a pogrešno *i bez čega*.

Kolokacijska baza hrvatskoga jezika: http://ihjj.hr/kolokacije/search/?q=bez&search_type=basic

Za prijedloge je uspostavljeno nekoliko tipskih napomena, koje se donose u 9. tablici.

9. tablica: Tipske napomene uz prijedloge

odnosi se na	napomena
padež imenske riječi u prijedložnome izrazu	Prijedlog <i>kroz</i> uvodi imenicu u akuzativu, npr. <i>gle-dati kroz prozor, proći kroz tunel, trčati kroz šumu</i> .
normativno zapažanje	U razgovoru se prijedlog <i>kroz</i> upotrebljava za označavanje vremena, npr. <i>Kroz pet dana idemo na izlet</i> . U standardnom jeziku za označavanje vremena umjesto prijedloga <i>kroz</i> treba upotrijebiti prijedlog <i>za</i> , npr. <i>Za pet dana idemo na izlet</i> .
navezak	Ako imenica iza prijedloga <i>s</i> počinje konsonantima <i>s, z, š, ž</i> ili konsonantskim skupinama koje se teško izgovaraju, umjesto <i>s</i> upotrebljava se <i>sa</i> , npr. <i>Upoznala sam se sa Sonjom., Šeće sa psom</i> .

Primjerice, uz prijedloge *iza* i *pred* donose se napomene o padežu koji uvode i normativna napomena:

iza Prijedlog *iza* uvodi imenicu u genitivu, npr. *iza hotela, iza gradskih zidina*. U razgovoru se prijedlog *iza* upotrebljava za označavanje vremena, npr. *Iza zime dolazi proljeće*. U standardnom jeziku za označavanje vremena umjesto prijedloga *iza* treba upotrijebiti prijedloge *nakon* ili *poslije*, npr. *Nakon zime dolazi proljeće., Poslije zime dolazi proljeće*.

pred Kad označuje mjesto, prijedlog *pred* uvodi imenicu u instrumentalu, npr. *Vidimo se pred školom*. Kad označuje cilj kretanja, prijedlog *pred* dolazi ispred imenice u akuzativu, npr. *Dođi pred školu*. U razgovoru se prijedlog *pred* upotrebljava za označavanje vremena, npr. *Pred godišnje odmore ljudi su umorni i nestrpljivi*. U standardnom jeziku za označavanje vremena umjesto prijedloga *pred* treba upotrijebiti prijedlog *prije*, npr. *Prije godišnjih odmora ljudi su umorni i nestrpljivi*.

Iako se u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik načelno ne uspostavljaju uzajamni semantički odnosi malih riječi, uz neke se prijedloge donose i njihovi sino-

nimi i antonimi, npr. uz prijedlog *iza* donose se antonimi *ispred* i *pred*, uz prijedlog *pred* donosi se sinonim *ispred* i antonim *iza*, uz prijedlog *bez* antonim *s* i obrnuto itd.

3.4. Veznici

U modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik u dosadašnjoj su fazi projekta obrađeni veznici nezavisnosloženih rečenica (*i, pa, te, ni, niti, a, ali, nego, već, ili*), neki veznici zavisnosloženih rečenica (*ako, dok, da, jer, što*) te je uz neke riječi koje nisu po vrsti riječi veznici (*čiji, kad, kakav, kamo, kako, koji, koliko*) naznačena (radi jednostavnosti samo primjerima) i njihova veznička funkcija. Na 2. slici pokazuje se kako se uz zamjenicu *čiji* (samo) primjerima naznačuje i veznička funkcija te zamjenice (*Pavao Pavličić autor je čije kriminalističke romane volim čitati., To su susjedi u čijem vrtu smo pekli roštilj.*).

2. slika: Obrada zamjenice *čiji* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik (preuzeto iz demo inačice)

U tekućoj je projektnoj fazi cilj dopuniti popis vezničkih riječi i riječima koje su po vrsti riječi veznici i onima koje imaju vezničku funkciju, ali nisu veznici po vrsti riječi. U međuvremenu korisnici modula za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik iscrpnije podatke o vezničkim riječima mogu dobiti u osnovnome modulu. U okviru projekta *Mrežnik* izrađuje se i baza veznika, kojoj se može pristupiti iz rječničkih članaka vezničkih riječi u osnovnome modulu. Ta baza nudi dodatne podatke korisnicima osnovnoga modula. Međutim, i korisnici modula za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik lako dodatne podatke o veznicima mogu putem osnovnoga modula potražiti u bazi veznika. U 10. tablici pokazuje se obrada veznika *dok* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik, obrada toga veznika u osnovnome modulu te onaj dio obrade u bazi veznika koji se razlikuje od obrade u osnovnome modulu jer uključuje 1. iscrpan

popis vezničkih skupina te 2. obradu složenih veznika koji uključuju veznik *dok* (vidi u 10. tablici). Tako osobe koje se koriste modulom za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik mogu po potrebi dobiti dodatne podatke o pojedinome vezniku i njegovoj uporabi te o njegovim vezničkim skupinama i složenim veznicima kojima je on nosiva sastavnica. Uspoređujući obrade veznika *dok* u dvama modulima prikazanim u 10. tablici, vidi se da se napomena koja se donosi u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik ne donosi u osnovnome modulu iako je tamo obrada opširnija (*dok* se opisuje kao veznik četiriju vrsta rečenica, uz dva se značenja donose normativne napomene, navode se sinonimni veznici). Riječ je o napomeni koja može biti korisna osobama koje uče hrvatski kao ini jezik, za razliku od izvornih govornika koje ne treba posebno upozoravati na činjenicu da npr. *ne* u rečenici *Sve dok ne dobijem diplomu, neću tražiti posao u struci.* *ne* negira glagol *dobiti*.

10. tablica: Obrada veznika *dok* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik i u osnovnome modulu te dio obrade u bazi veznika

modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik
dok vez. Dok je veznik koji označava istodobnost, simultanost. – <i>Dok ona pere posuđe, on se brine o djeci.</i> – <i>Sve je dobro dok smo zajedno.</i> – <i>Dok živiš pod mojim krovom, poštovat ćeš moja kućna pravila.</i> ◦ Veznik <i>dok</i> može se upotrijebiti i u rečenicama u kombinaciji s česticom <i>ne</i>. U tom slučaju nije riječ o simultanosti, a čestica <i>ne</i> ne označava negaciju, npr. u rečenici <i>Sve dok ne dobijem diplomu, neću tražiti posao u struci.</i> U toj rečenici <i>dok</i> ne označava da radnja mora završiti da bi započela nova radnja.
osnovni modul
dòk dok vez. ¹ razg. Dok povezuje surečenice u nezavisnosloženoj suprotnoj rečenici kojom se izriče izrazita suprotnost, iznevjereno očekivanje ili neostvarena posljedica. – <i>Općina Pitomača svojom je postojećom Odlukom o ugostiteljskoj djelatnosti definirala radno vrijeme ugostiteljskih objekata na području općine, dakle pravnih osoba, dok to nije ograničila i na privatne objekte.</i> • U hrvatskome standardnome jeziku umjesto veznika <i>dok</i>, koji pripada razgovornomu stilu, bolje je u suprotnoj rečenici upotrebljavati veznik <i>ali</i>. SINONIMI: ali :1, dočim :1, ²no :1 ² razg. Dok uvodi uzročnu surečenicu u zavisnosloženoj rečenici. – <i>Dok si me se potrudio pronaći, znam da ti nešto od mene treba.</i> • U hrvatskome standardnome jeziku umjesto veznika <i>dok</i>, koji pripada razgovornomu stilu, bolje je u uzročnoj rečenici upotrebljavati veznik <i>kad</i>. SINONIMI: ²čim :2, kad :7 ³ Dok uvodi vremensku surečenicu u zavisnosloženoj rečenici, izriče da se radnja zavisne surečenice zbiva istodobno s radnjom glavne surečenice. – <i>Prvi obrok imao je dok je Ella još bila pod narkozom i na infuziji.</i> – <i>Slušanjem, gledanjem, pjevanjem i plesom, igrom s igračkom ili razgovorom s prijateljem, dok se peru ručice ili juri za loptom, nailaze nove riječi, a to i ne primjećujemo...</i>

SINONIM: kad :4

Hrvatska školska gramatika: <http://gramatika.hr/pravilo/vremenske-recenice/96/#pravilo>

⁴ Dok uvodi graničnu (terminativnu) surečenicu u zavisnosloženoj rečenici, izriče da se radnja glavne surečenice zbiva dok se ne ostvari radnja zavisne surečenice.

– *Dok ga nije upoznala, nije vjerovala ljudima.*

– *Zapravo sve je bilo super, sve je tako lijepo bilo dok te nisam pogledao u oči i vidio da nešto nije u redu...*

Kolokacijska baza hrvatskoga jezika: http://ihjj.hr/kolokacije/search/?q=dok&search_type=basic

Baza veznika: <https://borna12.github.io/baza-veznika/index.html#dok>

baza veznika*

U **vezničkim skupinama**: još dok, osobito dok, pogotovo dok, samo (dotle) dok (*Temeljna je karakteristika konzorcija da traje samo dok se ne ispuni cilj radi kojeg je osnovan, Jednolična izravna demokracija izvediva je samo dok postoji stvaran dogovor među svim članovima zajednice o vrlo važnim stvarima*), samo toliko dok, sve dok (Kada su napokon izšli na površinu, nisu znali gdje se nalaze sve dok im jedan dječak nije rekao da su u južnoj Italiji, Bojim se da lokalne vlasti neće reagirati sve dok zmija nekoga ne ugrize i dok se ne dogodi tragedija.), toliko dugo dok

Hrvatska školska gramatika: <http://gramatika.hr/pravilo/vremenske-recenice/96/#pravilo>

dok... dotle

granična (terminativna) vremenska rečenica

• Dok dišem, dotle postojim. LH

• Dok... dotle kao vremenski veznik navodi Katičić (2002.).

dok god

granična (terminativna) vremenska rečenica

• Trčanje treba izbjegavati dok god pacijent osjeća bol.

• Dok god radi, on se mora profesionalno usavršavati.

• Dok god kao veznik terminativnih (graničnih) vremenskih rečenica navodi Pranjković (2005.).

dotle dok

granična (terminativna) vremenska rečenica

• Čovjek je upravo poput izvora. On je živ i svjež samo dotle dok pušta da voda iz njega teče i oživljuje sve oko sebe.

• Od prosvjeda odustali nećemo sve dotle dok naš zahtjev ne bude ispunjen.

• Kad je župnik sakupio seljane da podignu ova dva grabova stupa, moglo se mirovati barem dotle dok ti oguljeni grabovi stupovi ne izazivaju.

• Ja nisam ugrožen. Barem dotle dok mogu reći što mislim.

U **vezničkim skupinama**: barem dotle dok, samo dotle dok, sve dotle dok

(komparativ)... nego dok

usporedbena rečenica

• Uz morske pse prijeti veća opasnost ako se pljuska na površini nego dok se roni.

• Ponekad mi se čini da ga češće sad vidam nego dok je živio ovdje.

Kolokacijska baza hrvatskoga jezika: http://ihjj.hr/kolokacije/search/?q=dok&search_type=basic

*Zbog opsežnosti obrade jedinica u bazi veznika donose se samo podatci koji bitno dopunjuju obradu u osnovnome modulu, odnosno popis vezničkih skupina te obrade složenih veznika sa sastavnicom *dok*.

4. Zaključak

U modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik malim je riječima posvećena posebna pozornost. Za njih su, kao i za ostale zatvorene gramatičke i semantičke skupine, izrađene tipske definicije i napomene koje se po potrebi, kako je pokazano u ovome radu, prilagođavaju svakoj riječi. Za razliku od osnovnoga modula, u kojemu se ne donose gramatičke napomene, u napomeni u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik donose se uz pragmatičke i normativne (također i kulturne) podatke i mnogi gramatički podatci. To je osobito naglašeno kod malih riječi koje redovito u napomeni imaju gramatičke podatke. S obzirom na to da su *Mrežnikovi* moduli uzajamno povezani, korisnici modula za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik dodatne podatke o riječi mogu pronaći u osnovnome modulu te u slučaju veznika u bazi veznika.

Literatura

- Ban Matovac, Lidija i Darko Matovac. 2020. „Varijacija u upotrebi prijedloga *u* i *na* uz imena država (s naglaskom na poučavanje hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika”. U *HINIZ – Hrvatski inojezični*, uredili Jelaska, Zrinka i Igor Marko Gligorić. 65–84. Zagreb – Klagenfurt: Hrvatsko filološko društvo – Filozofski fakultet u Zagrebu – Institut za slavistiku Sveučilišta u Klagenfurtu.
- Brozović Rončević, Dunja i Damir Ćavar. 2008. „Hrvatska jezična riznica kao podloga jezičnim i jezičnopovijesnim istraživanjima hrvatskoga jezika”. U *Vidjeti Ohrid: referati hrvatskih sudionika i sudionika za XIV. međunarodni slavistički kongres*, uredili Petrović, Bernardina i Marko Samardžija. 173–186. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, Hrvatska sveučilišna naklada.
- Carstens, Adelia. 1995. Language Teaching and Dictionary Use: An Overview. *Lexikos* 5 (AFRILEX-reeks/series 5B:1995). 105–116. doi.org/10.5788/5-1-1059. Pristupljeno 22. prosinca 2021.
- Demoinačica Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika. <https://rjecnik.hr/mreznik/>. Pristupljeno 27. prosinca 2021.
- Despot Štrkalj, Kristina, Lana Hudeček, Tomislav Stojanov i Nikola Ljubešić. 2019. „State-of-the-art on monolingual lexicography for Croatia (Croatian)”. *Slovenščina* 2.0 7 (1): 65–77.
- HR4EU. <http://www.hr4eu.hr>. Pristupljeno 27. prosinca 2021.
- Hudeček, Lana. „Obrada veznika u Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku”. U *Zbornik radova s XII. Riječkih filoloških dana*. (u tisku)
- Hudeček, Lana, Milica Mihaljević i Dinka Pasini. 2018. „Radionica na Croaticumu – provjera strukture modula za strance Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika”. *Hrvatski jezik* 5 (2): 9–12
- Hudeček, Lana i Milica Mihaljević. 2018. „Croatian Web Dictionary Mrežnik: One year later - What is different?” U *Proceedings of the Conference on Language Technologies & Digital Humanities*, uredili Fišer, Darja i Andrej Pančur. 106–113. Ljubljana.
- Hudeček, Lana i Milica Mihaljević. 2019. „Croatian Web Dictionary – Mrežnik – Linking with Other Language Resources”. U *Electronic lexicography in the 21st century. Proceedings of the eLex 2019 conference*, uredili Kosem, Iztok i dr. Brno: Lexical Computing CZ, s.r.o.
- Hudeček, Lana, Milica Mihaljević i Dinka Pasini. „Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik”. U *Hrvatski mrežni rječnik. Monografija. Radna inačica*. https://rjecnik.hr/mreznik/wp-content/uploads/Modul%20za%20strance_24_10-2.pdf. Pristupljeno 10. prosinca 2021.
- Karlić, Virna i Petra Bago. 2020. „Pragmatika i leksikografija: deiktici kao izazov suvremene leksikografije”. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 46 (2): 749–763.
- Ljubešić, Nikola i Filip Klubička. 2016. „Croatian web corpus hrWaC 2.1.” *Slovenian language resource repository CLARIN.SI*. Pristupljeno 26. 12. 2021. na <http://hdl.handle.net/11356/1064>.

- Matas Ivanković, Ivana. 2019. „Višerječni prijedlozi i prijedlozi kao dio višerječnih jedinica u hrvatskom i ruskom jeziku”. U *Croaticum: Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika*, 4. zbornik radova, uredili Banković-Mandić, Ivančica, Marica Čilaš Mikulić i Darko Matovac. 87–100. Zagreb: FF press.
- Matas Ivanković, Ivana. 2020. „Tvorba brojevnih riječi u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*.” *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 46 (2): 853–870.
- Matijević, Maja i Josip Mihaljević. 2020. „Mrežne igre prilagođene arapskim govornicima kao potpora učenju hrvatskoga”. U *HINIZ – Hrvatski inojezični*, uredili Jelaska, Zrinka i Igor Marko Gligorić, 153–174. Zagreb – Klagenfurt: Hrvatsko filološko društvo – Institut für Slawistik..
- Matovac, Darko. 2014. „Kognitivnolingvistički pristup poučavanu prijedloga”. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik* 17: 5–32.
- Matovac, Darko i Sanda Lucija Udier. 2018. „Efficiency of teaching verbal prefixation in Croatian L2 by means of the cognitive linguistic approach”. U *Language in Research and Teaching: Proceeding from CALS Conference 2016*, uredili Brala-Vukanović, Marija i Anita Memišević. 85–98. Berlin: Peter Lang.
- Matovac, Darko i Sanda Lucija Udier. 2019. „Poučavanje glagolske prefiksacije – u potrazi za učinkovitijim modelom”. U *Croaticum, Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika*, 4. zbornik radova, uredili Banković-Mandić, Ivančica, Marica Čilaš Mikulić i Darko Matovac. 13–33. Zagreb: FF press.
- Mihaljević, Ana i Josip Mihaljević. 2019. „Mrežne igre u poučavanju i učenju hrvatskoga jezika”. U *Dijete i jezik danas – Razvoj pismenosti u materinskom i inom jeziku. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem*, uredili Majdenić, Valentina, Ivana Trtanj i Vedrana Živković Zebec. 113–137. Osijek..
- Mihaljević, Josip. 2021. Konceptualni okvir igrifikacije hrvatskoga mrežnoga rječnika. (doktorski rad u rukopisu)
- Mihaljević, Josip. 2020. „Igrifikacija Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika.” *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 46 (2): 871–898.
- Mihaljević, Josip. Igrifikacija. U *Hrvatski mrežni rječnik. Monografija. Radna inačica*. <http://ihjj.hr/mreznik/uploads/c76b4587df2b55ee5d1be9ddec6d4023.pdf>. Pristupljeno 10. prosinca 2021.
- Mihaljević, Milica. 2018. „Hrvatski mrežni izvori za djecu i strance”. U *Вісник Львівського університету. Серія філологічна* 69, uredio Salyha, T. 75–89. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка.
- Müller, Vera. 2002. The use of dictionaries as a pedagogical resource [[sic]] in the foreign language classroom. U *Proceedings of the 10th EURALEX International Congress*, uredili Braasch, Anna i Claus Povlsen. 717–721. København: Center for Sprogteknologi.
- Pandžić Ivan. 2016. „Portal za učenje hrvatskoga jezika.” *Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*. 3 (4): 22–24.
- Pojmovnik e-leksikografije*. <http://ihjj.hr/mreznik/page/pojmovnik/6/>. Pristupljeno 27. prosinca 2021.

- Pranjković, Ivo. 2002. *Hrvatska skladnja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Pranjković, Ivo. 2013. *Gramatička značenja*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Udier, Sanda Lucija i Milvia Gulešić Machata. 2012. „Prijedlozi u hrvatskom kao inom jeziku: opis i obrada”. U *Croaticum: Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika, 1. zbornik radova*, uredili Čilaš Mikulić, Marica, Antonio Toni Juričić i Sanda Lucija Udier. 36–50. Zagreb: FF press.
- Udier, Sanda Lucija i Darko Matovac. 2017. „In which order should verbal prefixation in Croatian as L2“ be taught?”. *Vestnik za tuje jezike* 9 (1): 173–189.

Small words in the module for learners of Croatian as a second and foreign language in *Croatian Web Dictionary – Mrežnik*

Compiling dictionary entries of small words, defined in a narrower or broader sense, regardless of the dictionary type, always presents a challenge for the lexicographer. In this paper, on the example of pronouns, prepositions, and conjunctions, the authors show how dictionary entries of small words are compiled in the *Croatian Web Dictionary – Mrežnik*, especially in its module for learners of Croatian as a second and foreign language, and emphasize the role and place of grammatical data in that module.

Keywords: *Croatian Web Dictionary – Mrežnik, Croatian as a second and foreign language, small words, pronouns, prepositions, conjunctions*